

Prof. N. Mõniste
ammutamine
Nõuand
E ü-k

Laotab diplomite ja
alustele nõuandetele ja
tuleb allkandurite
28. I 42 Mõniste

27 I 42.

Konstantin Kallas. Mt. 15638.

DM.
370296

R. V.
TARTU ÜIKRAAL
KIRJASTUSKORRA
KIRJASTUSKORRA

27. jaan. 42

72

TARTU

Politsei pädevus

A. A

2671

Tartu 1942

Lõpetanud õigusteaduskonna 14. II 1942.a.

Sisu kard.

Sissejuhatuses	5
1. ptk. Apalooline ülevaade	5
§1. Palitse'i määrte apaloolne areng	5
§2. Palitse'i korsoegne määrte	7
I osa. Palitse'i pädevuse teoreetiline käsitus	10
2 ptk. Palitse'i pädevus ja ta rakenduse tingmused	10
§3. Palitse'i ülisandid	10
§4. Palitse'i väärnu tuvastamise tõendid	11
§5. Palitse'i loaad	13
II osa. Palitse'i pädevuse dogmaetiline käsitus	15
3 ptk. Palitse'i määrte ja pädevus õerti positüses eiquss	15
§6. Palitse'i määrte	15
§7. Palitse'i pädevus	16.
Käsitletud autorite ja allikate luend	38.

Sissejuhatuses.

1. peatükk.

Ajalooline ülevaade.

§ 1.

Politsei mõiste ajalooline areng!

Sõna „politsei“ pärineb kreeka keelest, kus sõna „πολιτεια“ all mõisteti linna- ehk riigihaldust või teisiti riigihaldust ehk üldse haldust. Süt rändes ta ladina keelde vormis „politia“, sama tähendusega. Hiljem on sõna „politsei“ tähendus läbi teinud pika arengu, kuni ta jõudis kaasaegse tähenduseni. Nü ühes 14. saj. prantsuse keeles sõna „la police“ tähendusega riigivõim ja riigitegevus, kuid kitsamas mõttes tähendati temaga hääd ja karmalikkust riigivõim. 15. saj. eusestavad sakslased selle mõiste, kuid juba 16. ja 17. saj. mõistrid nad sõna „policey“ all käike seda, mis puutus sisehalduse, s.t. ta kadavikkude individuaalsete tegevuste karmaldamist riigi sundvõimudele, kues seega aluse absoluutsele riigivõimule. Edaspidine politseiteaduse põhjalikum areng sündis Saksamaal J.H. von Justi, J. Sonnenfelsi j.t. poolt,

D. H. F. Fleiner, *Institutionen des Deutschen Verwaltungsrechts*, Tübingen, 1922, lk 359 j. j. Politseivõimude välguaine, Justits politseiametnikule, Tallinnas 1922, lehk. V j. j.
B. Drens, *Preussisches Polizeirecht*, Berlin 1936. N. N. Beljavsky, *Policeistoe pravo*, St. Petersburg, 1911, lk. 4.

Saavutamise
Saavutamise horisunkti 18. s. uspaigu, ning supäras-
putasse Egiustatult Savaamaad politseitaaduse Kedu-
maaus.?) Vaotlumi seda lähemalt.

Juba reformatsiooniga lõpul algas „Policey“ müistat
üksikute riigifunktsioonide eraldumise. Nii tõi tugenev
haldus välispoliitika, sõjanduse ja rahamite jaos-
eriorganid. Siis eraldus haldusest, kuigi aeglasemalt,
Egiuskarraldus. Teiselt poolt liitusid aga haldusega
kõik need karraldused, millised riigitegevuse
arenguga haldusele suunistati. Kuidas uusi üles-
andeid teostada ei selgitanud ükski seadus.
Viimase ajaajalu kujuneski vahetis abinõuks
Egiuskarra ja politseikarra vahel. Egiuskarra
ajutus leeti kõik need riigivõimused, milliseid
seaduse alusel lohendati, politseikarra ajutus
aga need, milliseid suva alusel lohendati ja
seega halduse väimkonda kuulusid.

Sellese „politseis“ kehoetatud riigi kõikvõimsuse
võstu alustas 18. saj. võitlust loodusväigulix teooria
ja saavutas oma suure poliitilise väiddu praoutsuse
revolutsiooni ajal kildtunnustatud „ihimese ja kodari-
kuväiguste deklaratsiooni“ näol. Süt peale nähti,
et riigivõimu väimused pürduvad julgealeku
kindlustamise ja väiguskaitsega³⁾

1) H. N. N. Belpansky op. cit., lk. 22

2) H. F. Fluiner, op. cit., lk. 361. B. Drens, op. cit., lk. 1-6.

32.

"Politsei" kaasajaga märke.

Et arusaada "politsei" kaasajast märkest ja ta ülesandest, tuleb alati meelde pidada, et ajakohaselt indiviidi vabadus väljendub eügi sarnis. Seega kuulub lause "mis pole keelatud on lubatud" arusaadab siin eügi sarnis tõe ilme. Tavaliselt on indiviidi vabadused ja eügi sarnis vabadused väljendatud ja tagatud konstitutsioonides, kuid konstitutsioonides ei ole kunagi konkreetset piiratud riiksvabaduse rakendamise võimalusi. Kui kodanikud, taetud konstitutsioonile kannavad teostama vabadust oma eügi sarnis suva elusel, rääk. arusaadav eügi sarnis kosutamise alal, vüis see porat. motult seisukorral "bellum omnium contra omnes". Seega igasugune vabadus on teostatav ainult teadega et ta ei rüvaks üldsuse heaolu, ning politsei ülesandeks ongi mainitud eügi sarnis kohust. kodanike suhtes kehtima panna. See politsei üldkohust. väljendub igapäevases elus arvukais politseilistes ülesandetes, millised arvatud laialipirratult arvukais üldkates.

Eeltoodust on selge, et tänapäeval politsei pole mingi eriline eügi sarnis funktsioon, vaid ainult üldkates tegevus sisehalduses, mis kodanike loomuliku

valadust avaliku õiguse, hääkarra ja julgustiku
huvides sumniväsil toekendob. 4) Unles sama
au väljendunud kor Dirjuzinsky: "Palitsiärgus on
äpitus neudest riigi- ja ühiskonna tegevustest,
milledle shtiks on rahva kultuursele arengule
paremate tingimuste kindlustamine."

Suuga kuulub palitsi alemuse sund, kuid
käsitada saavad palitsiosutsesed ainult väimuli-
alluvaid kodanikke, mitte aga samaselt kurraldistid
riigiorganeid - näit. säjaväeosutsi, - ja kodanikele
põhiseaduses kindlustatud individuaalne vahadus
on suuga piiratud palitsiväimuga. Süt järeldub,
et kui palitsiosutsis mingit kurraldist mitte
sumni akil, vaid ainult koristuse ähvordusele
püüob läbi öia, siis pole palitsilint kurraldist
alenas. Väimulialluva kodaniku palitsiline
kohustus koosneb "nüttesegamise kohustusel", mille all
tub peamiselt mõista just sikkust, sst positüvuse,
tegevuseus palitsi kosaks on kodanik kohustatud
ainult niivörd, kuiivörd positüvne õigus teda sellisus
kohustob. Palitsi ütlesendiks on veel:

- 1) avalikkude osutote segamatu tegevuse tagamine
- 2) avaliku korra ast hoolitsemine ja oma
sundväimne alustava rõe ulotamine teistele
haldusorganitele, kuid ainult niivörd, kuiivörd

4) vt. F. Fleiner, op. cit. lk. 363. B. Srens, op. cit. lk. 7

positiivne õigus teda selleni valitab - volitused
on laiendatavad ühtsikus ildeaktis.

Kuna poliitilised käsud ja keelud haaravad
siigavalt võimualuste vabadust ja aumandõigust,
peavad nad õigusriigi põhimõtte kohaselt omama
sõadusliku oluse. Selle nõude kohaselt on 19.
saj. sadusõndlus poliitilised kohustused täpna-
tuseni spetsialiseerinud ja suva alusel lahenda-
tavate erjade ringi kitsendanud miinimumini.
Selle tõttu väime rääkida tööstuspoliitist,
sanitaarpoliitist, ehituspoliitist jne. Sadus-
pärusega on seotud ka kohutatu kiisimus.
Kui haare oli saduspärane tasub osutis
kohju riiselt juhul, kui see positiivses õiguses
ette nähtud, on aga haare saduspäratu
(näit. võimulihõldusest tingitud) siis tasub kohju
Siidialar ametnik, eventuaalselt riik & adicto.

I osa.

Palitse'i pädevuse teoreetiline käsitus.

2. protikk.

Palitse'i pädevus ja ta rakendamise tingimused.⁵⁾

§ 3.

Palitse'i ülesanded.

Eeltoodust selgus, et koosjal on palitse'i üles-
andeks: 1) avaliku õiguskorra, 2) avaliku julge-
oleku ja 3) avaliku korra kaitsmine.

Avaliku õiguskorra kaitsi koosneb olevate
riiklike asutuste vastu sihitud õigusvestoste
riinnete tärsust ja koristatavate tegude ära-
heidmisest.

Avaliku julgeoleku kaitsi koosneb kohustisest
kaitsa legistsooni poolt tunnustatud, ührik-
like ja üldsuse õigusvorasid etude vastu, mil-
lined ähvardavad nende terwikkust või olemas-
olu. Ohud tekivad individuaalse vabaduse
täkendamatust teostamisest ja poliitilise, trikinduse,
teretri- jne. palitse'i ülesandeks augi nende ohutude
õraheldmine. Ka ühiskondliku keeselu tagajõrjel võivad
ühikirikule tekkida ohud, mis ähvardavad tema oomadust,
tervist või elu - nende vohade kaitsmine on julgeoleku-
palitse'i ülesandeks.

5) H. F. Fleiner, op. cit., lk. 369 jj. B. Srens. op. cit lk 11, 12.

Avaliku korra kaitsmine on politsei võimekaid ülesandeid. Ta ei koosne üksnes karistatavate tegude kõrjest, vaid ka kõige selle lämmatamisest, mis vastutlus kehtivate eetiliste ja sotsiaalsete voraditega või mis liilitab vüt meelt üle selle määra, mis inimkooselust tingituna tuleb taluda. Millised muutused ka ei esineks, politsei ei tahi kunagi oma näidmistes ililitada avaliku huvi mõõtu, sest mis on iseenesest lubatud, ei tahi ta mitte keelata oma ülesannete võrgutamiseks.

§ 4.

Politseivõimu teostamise tõendid.

Politseivõimu teostamiseks on püstitatud tõendid, millised tulistatud vahenditult politseivõimu alemusest. Need on: 1) politsei ülesandeks on avaliku korra kaitsmine. Tärgelikult ei kuulu tema järelevalve alla vaele ja vaeleterid ning ta ei või sinna tungida muidu, kui seaduses eriti mainitud juhtudel. Nü pole politsei ärgustatud korterimassi korra sõnaselge keelu korral korterisse tungima, et oma sinna juuresoleku läbi allüürnikul või muudada pakitud kohvitiga taavimata leitud rüst.

Teiselt poolt aga oma võimu teostamisel politsei

pole seadud eravõttekordadega. Näit. kui kodanikul või vabismaalasel on keelatud elada teatud maalalal, siis on poliitisi ärgustatud ja adustatud teda sealt välja ajama, end segada lõksmata alvast tüüriohetarrast.

Sega võib äelda, et poliitisele tekitab haarde moment ollis siis, kui individuaalne teguvus avalikult ette näitakse, või kui ta näeja eradust ja erakarakterist avalikusse kiirgab, või teesiti - poliitiseivaim ulotub ainult, seltskondlikkude avaldiste üle.

2) ainult avaliku karra ja julgetiku rikkude ja vahendite adustamise korral on poliitisi ärgustatud teotema. Kaudse võimaluse almuusel, et teatud konkreetne teguvus väiks üldsusde kohjulikult mõjuda, pole poliitisi ärgustatud seda taastama. võimalus, et eramejadest kaste larm võib öörahu rikkuda, ei teiguta poliitiseid keelama arende avamist ööses.

3) Poliitise peob oma väimu teostama ainult "rikkujä" suhtes, mitte aga selle suhtes, kes kodus jörselt oma ärgust teostab.⁶⁾ Rikkujane ei viire alati teostaja, teatud alukarris on selleks ka mitte-teostaja - näit. omaik ei kõvalda omoudi juurest korraldise vestort alekut.

⁶⁾ H. B. Drens, op. cit., lk. 10

⁷⁾ H. B. Drens, op. cit., lk. 62

§ 5.

Politsei load.⁸⁾

Politseilisele kontrollile alluvad kodanikkude luuavaldised võivad karraldataud alla jörgmiselt:

1) kodanik eu ärgustatud teostema politsei osutiselt luba muretsemata. Kui ta seejuures teotab eeskirjade pöraselt, siis ei seega end politsei tuma tegevuse, vastasel karral ostub aga politsei vohile ja selgitab millisel määral ta tegevus pole kooskõlas eeskirjadega, ja tub vastavad jörglused. Näit. iga kodanik eu ärgustatud, liiklusmäärustes täiendatud viisil tovitama liiklemises avalikke teid, sulleis erilist luba muretsemata. Kod^u ta teid liiklemismääruste vastaselt, ostub politsei tegevuse teid karrale kutsudes.

2) kodanik eu ärgustatud teostema ainult siis, kui ta politseilt eu saanud vastava loa. Sün seadusandlus, lähtudes kogumeseest, et teotud üksikisikute tegevustel eu omaue haldavus saada öärmiselt aktlikuks ühiselele, annab seega politseile teotud ulkontralli ärguse. Seonae loasüsteem põhineb aloti ningil üldtehtil.

8) F. Fleiner, ap. cit. luku. 377 jj. B. Drens, ap. cit. l. 88 jj.

Politsiiload kuuluvad loovate postüüsete administra-
tiivantide õigustavate aktide liiki, kuna nad on
pikalt kujul kausensid ja sisaldavad kõiki
kausensi tunnuseid, sest

1) politsei luba ei loo sisuliselt mingit subjektiivset
õigust, vaid ainult fiksurib, et kodaniku tegevuse
võrku ei ole juriidilisi takistusi;

2) politsei luba vabeseaduse üldakt määrab täp-
selt, kellele ja millistel tingimustel luba antakse,
suga pole ta alenev politseiorgani sevast.⁹⁾

Peale selle võib politseilubade kohta märkida veel
järgmist¹⁰⁾

1) luba antakse ikka ainult teatud isikule, vaud-
juhul ka teatud "ettevõttele" kui üksikule;

2) luba võib sisaldada ka tingimusi, millised
kavroldavad seadusnõuete täitmist;

3) avalikõiguselik suhe tekib ainult loasooja
ja politseiorgani vahel. Kalmundate isikute suhtes
esineb loasooja isikuna, selle tegevuses pole juri-
idilisi takistusi ja kõik tekkivad kohjutasunõuded
lahendatakse tsiviilkohtu korras;

4) luba ei kaitse loasoojat üldakti muutmisel
püstitatud uute nõuete vastu. Kohjutasule tekib õigus
ainult juhul, kui üldakt seda ekspressis vabris kindlustab.

9) vt. A. T. Klümann, Administratiivakti teooria, Tartu 1932, lk. 244 j.

10) vt. F. Fleiner, op. cit., lk. 377 j.

II osa.

Politsei pädevuse dogmaatiline käsitus.

3. peatükk.

Politsei mõiste ja pädevus Eesti postivõrku ärguses.

§ 6.

Politsei mõiste.

Eilpaal selgus, et tänapäeval teoorias mõistetakse politsei all üldmõistlikku tegevust tschholduses, mis kodanikkude loomulikku vabadust tschholduses, mis kodanikkude loomulikku vabadust avaliku ärguse, häärkara ja julgoleku huvidis summiüsil tõken-
dab (vt. § 2) ja tema pädevuse kuulub „avaliku ärguskorra, avaliku julgoleku ja avaliku korra kaitsemine“ (vt. § 3).

Et teoorias toodud põhimõtted on kehtivad ka meil, seda näitavad meil vastavad kehtivad seadused, mis on pärit enne 21. juunit, 1940, kuid millised seadused kehtivad ka kaasajal „Eesti kehtiva ärguse määruse alusel“¹⁾ mis on tud Põlva Tagala Järgvõrude juhataja hinul ja nõus-
olekul. Selle määruse § 1 kõlõb järgmiselt:

„Eesti kehtivad seadused ja määrused, mis alid kehtivad kuni 21. juunini 1940, keivõrd nad ei ole vastuolus kehtiva korraga või keivõrd neid ei muudeta erimäärustega.“ Sellist

¹⁾ vt. Ametlik Teataja 1941, 2, 8.

näeme, et Eesti politsei pädevuse selgitamiseks tuleb kasutada eelisi Eesti seadusi, mis kehtisid enne 21. juunit 1940. a. ja kehtivad ka praegu. Tähtsamaks allikaks on „Politseiosutuste kujundamise määrus“¹²⁾, mis kehtib politsei päduvast määritlevas osas praegu eelisel kujul ja mis ei ole vastuolus muuska kirjaga. Selles määruis on äeldud järgmist:

§1. „Politsei on riigivõimu täidesaatev organ...“

§2. „Politsei atsekohuseks iluõndeks on avaliku korra ja julgeoleku kaitse, s. t. tema iluõndeks on seadustega tema peale pondud kohuste püüdis ning käesoleva politsei korralduse alusel valvata seaduste, määruste ja korralduste täitmise jõrgi ning võtta korvituseli akimünd avaliku korra ja rahu, samuti ka riiklise ja vorenduslise julgeoleku vastu sihitud tegevuse ärahoidmises, iluõnikstegevumises ning korvaldamises.“

Tsiteeritud näeme, et politsei pädevus Eesti postüvise äiguse jõrgi võtob ulpool käsitletud teooriale.

§7.

Politsei pädevus.

Politsei pädevuse tuvastamisel on meil pääamiseks allikaks ulpool mainitud Politseiosutuste

¹²⁾ vt. vt RT 1925 172/178; 1925, 191/192; 1927, 32; 1932, 4, 38, edaspidi äinnet PKM.

Kujundamise määrus. Nimetatud määruse § 3 tekstist „vastavalt oma erilisele atsekahesetele illesannetele jaguneb politsei välis-, kriminaal- ja poliitiliseks politseiks.“

näeme, et politsei pädevus jaotatakse funktsionaalsel alusel kolmeks. Ka teoorias esines pädevuse kolmikjaotus (vt § 3). Vaatleme allpool, kas need jaotused on midagi ühist.

Poliitiline politsei PKM § 9 järgi,

“... eriliseks atsekaheseks illesondiks on poliitilise kuritegevuse (väikliste süütegude) vastu võitlemine.“
Kriminaalpolitsei illesondid on määratud PKM § 8 järgmiselt:

„Kuritegevuse vastu võitlemine on... kriminaalpolitsei atsekaheseks illesondiks eriti.“

Kriminaalpolitsei illesannete hulka tähendatud alal kuulub:

- 1) uuritava tegevuse ärahoidmine, jälgimine ning selgitamine;
- 2) kohtustärelavate õnnetusjuhtumite esjaolude selgitamine;
- 3) kriminaalprotsessuaalsed teimused, nagu need kriminaalkohtupidamise seadustes ette nähtud;
- 4) järelvalve kurjategijate üle“

Välispolitsei illesondid on PKM § 10 määratud järgmiselt:

"välispolitsei ülesannete hulka kuuluvad kõik politseiilised ülesanded, mis võrd kui need käesoleva kurvaltuse alusel või käesoleva kurvaltuse põhjal antavate juhatuskirjadega siia arvatud kriminaal- või poliitilise politsei ülesanneteks."

Seda tuvastust selgitavad ka PKd § 8 ja 77 -

§ 8 - "Kuritegevuse vastu võitlemise en politsei üles-
andeks üldse..."

§ 77 - "Kuritegevuse vastu võitlemise alal en
välispolitsei kohustatud nägil juhtumustel jälgimist
algama ja juurdlust teineta, nipa kui kriminaal-
või poliitilise politsei ametnik, sellejärel kammale
asi allub, kahale jenuab, annab välispolitsei amet-
nik asja jälgimise ja juurdluse väimasele üle."
kuid selget etekujutust välispolitsei ülesannetest
mad ei anna. Selleks tuleb vaadelda PKd neid
paragrahve, kus kehtetud politsei ülesanded üksik-
osjelikuelt, nimelt

§ 4 - "Politsei väimkanda kuuluvad üldise
kurra ja julgaleku alal:

- 1) Abikõude torvitusete võtmine kurra-, seaduste-
ja määruste rikkumiste loptamises;
- 2) kodaniku vobaduse kaitses;
- 3) valitsuse ja omavalitsusosutustele ja väi-
mudile abiandmine nende pooli pondud

- 1) kriminaalajades juurdluse teinimine ning eluurimisest osavõtmine kriminaalkohtupidamise seadustes ettenähtud alustel;
 - 2) avalikkundes süütegudes süüdistajana osimise seadustes ettenähtud alustel;
 - 3) süüdlaste ja kahta paelt välja kutsutavate teste rikute kahtuse toomine kui ka vahialla võtmise võtava kohtuväime sillekohase määruse põhjal;
 - 4) osavõtmine kahtlaste ja määruste täidevõtmisest ning muudest kohtupidamiste seadustes ettenähtud taimeustest;
 - 5) vangide vedamisest osavõtmine, nagu see seaduses või all peitavate kahta ette nähtud;
 - 6) ositenduste heidmine."
- § 6. - "Sõjameeskonna all kuulub politsei ülesannete hulka:
- 1) ülesanded kaitsevälklohusliste rikute orul pidamise kahta ning kaitseväge teguare teenistuse kutsumise suhtes nagu need võtavalas seadustes ette nähtud;
 - 2) väejoosrikute või alla võtmise ja sõjaväimude kätte taimeamine."
- § 7. - "Peale elmistes paragrahvides ettenähtud kohuste täidab politsei kaiki ülesandeid, mis tema peale pondud seadustega või määrustega."

Tsitiritud on selge, et politsei pädevuse jaotus funktsionaalsel alusel kolme erisuguse politsei vahel, vastab ainult üldjoontes teoorias esinevale politsei pädevuse kalmitaja teooriale. Nimelt on meil üks üldine politsei-välispolitseikes on pädev kõigis kolmes teoorias esinevates pädevushorus, s.o. nii avaliku õiguskorra, avaliku julgeoleku kui ka avaliku korrva kaitsmise osades. Tema töö hõlbustamiseks ja kiirendamiseks on temast eraldatud osa ametnike, kelle pädevus on püüratum:

- 1) poliitilise politsei ametnikud - avaliku õiguskorra kaitses ülesannetega;
- 2) kriminaalpolitsei ametnikud - avaliku julgeoleku kaitses ülesannetega.

Kui üldnormi, s.o. PKM, § 9 võrdlemisi täpselt piiritleb välis ja poliitilise politseide pädevused, jätavad ta §§ 8 ja 10 kriminaal- ja välispolitsei pädevuse piiri ebaselgeks. kuid PKM § 10 lause:

"... niivõrd kui nad... käesoleva korralduse põhjal antavate juhatuskirjadega ei ole orvatud kriminaal... politsei eriülesanneteks."

ja selle täienduseks antud § 61:

"Politseiosutuste ja ametnikkude... tegevuse ja asjaajamise üksikasjaline kord määratakse kindlaks juhatuskirjas, mis antakse siseministri (praegu vastavalt sisedirektori) poolt või siseministri

poolt kokkuleppel teiste vastavate võimukandjatega." annavad juhise, kust otsida pädevuse täpsed piiri.

Avaliku korra ja julgeoleku kaitse, kui politsei tähtsamaid ülesandeid, on PKM järgi korrastatud pidevalt. -

§ 81 - „Politseiametnikud ei katkesta püha- ja puhkepäevadel oma kohuste täitmist avaliku korra ja julgeoleku suhtes.“

Funktsionaalselt võib politsei pädevust jaotada ka järgmiselt:

1) praktipolitseiline funktsioon,

milline annakorda jaguneb:

a) passiivseks ja b) aktiivseks.

Passiivse hulka kuuluvad: 1) kodaniku vabaduse kaitse; 2) alinõude tarvitusele võtmine õnnetuste ärahoidmiseks 3) õnnetuste all kannatanud isikutele abiaidamine ning pärastatud voranduste kaitsmine ning hoidmine.

Aktiivsete hulka kuuluvad 1) alinõude tarvitusele võtmine korra rikkumiste lõpetamiseks; 2) rahu, julgeoleku ja korra alalhoidmine, avalikudel platsidel, tänavatel, teedel, sildadel ja muudes avalikkudes kohtades;

3) korra ja julgeoleku alalhoidmine koosseisudel, avalikkudel ettevõtetel ja muudel rahvakogumistel;

4) korra ja julgeoleku alalhoidmine tulvaregionidel, uputusel ja muude sarnaste üldiste hädade ja õnnetuste juures.

Kõik need illesanded on leendatud PKM §4.

Puhtpolitseilise funktsiooni teostamisel on politseil PKM järgi järgmised abinõud ja õigused:

§ 63- ".... õigus limi pidada vaimehaiged ja ka muid isikuid, kelle vabadusesvähimine on otseselt äärmuslik kas neile endile või ümbruskonnale."

§ 69- "Nähes korra... rikkumist, nõuab politsei karrarikkumise lõpetamist..."

Sõnase nõudmise tähtsusest keeldumise korral võtab politsei tähtsaja vastutusele seotud korras. Karrarikkujate karaliamisel... ning tähts sõnastel yuktudel, kus osjaalud nõuavad politseikarralduste vävitamata täitmist, võib politsei tähtsajate vastu peale sellekohast keiatust tarvitada füüsilist jõudu teatud karralduse maasomapanemiseks.

Kui aga esimeses lõikes tähendatud teotud karrarikkumine on tingitud mõne riigi- või auaavalitsusametniku ametiaimusest või riigi- või auaavalitsusosutite karraldustest, siis teotab politsei aua karratäitmise nõudmisest tähendatud ametnikkudele või osutusele ning kannab sellist ette ülemuseli."

§ 67- "Politseiametnik võib sõjariistu tarvitada aua ametkõhuste täitmise juures järgmisel tingimustel:

- 1) temale sõjariistus isiku kallalekippumise korral;
- 2) temale olma sõjariistadeta ühe või mitme isiku kallalekippumise korral, kui muud kaitsevõimalust ei jää üle;
- 3) teiste kõrvaliste isikute kaitsmise korral, kui muud kaitsevõimalust ei ole; ..."

§ 73- „Politseil on õigus juhtumustel, kui asjaolud seda nõuavad abi nõuda ... kohalikkudelt elanikkudelt.“

Tsiteeritust näeme, et politsei on varustatud sundvõimuga. Ta võib isikuid kinni pidada, torvitada tõrkujate vastu füüsilist jõudu, torvitada nii enese kui ka teiste isikute kaitseks relvi ja nõuda olitsivõimude abimeest ja sõjaväelt. Peale selle võtab ta korra, rahu ja julgeoleku rikkujad seotud korras vastutusele.

PKM annab kiüll politseile õiguse isikuid kinni pidada kuid korraldab ka edaspidist asja käiku.

§ 64- „Iga kinnipidamise juhtumuse kohta saab politsei koostada protokollid, milles peab täpselt tähendama:

- 1) kinnipidamise koht, päev ja tund ja
- 2) asjaolud, mis niisuguse abinõu tarvituselevõtmist tingisid.

Kinnipeetava enese, tema perekamaliikme või koliniku nõudmisel on politsei kohustatud

vüvitamata ulpaaltäheendatud protokullist ärakirja
välja andma."

§ 65 - "... Kimipeetud tulib kes vüvitamata vobostada
või vastavatele rikutele või osutustele üle anda, kui
see seadustes või määrustes ette nähtud."

Kui näit. politsei on kimmi pidiarind tänaval määrat-
seva vaimuhaige ja keostanud vastava protokalli,
siis edespidi asja käik sünnib, teetudes PKM, juba
„Hoolekaude seaduse“⁽¹³⁾ sätete kohaselt, s.o. vaimuhaige
antakse hooldaja karraldusse või paigutatakse
kohaliku omavalitsuse krosskil ravilone või vooju-
paika. Analoogiliselt tehitatakse ka teistel kimmi pidi-
mise juhtudel.

Politseiametnik on äigustatud PKM § 67 sätete
kohaselt torvitama relvi, kuid PKM § 68 väimeldob
selle üle teostada kontrolli:

„Sgost sõjaväista torvitamise juhtumisest peab politi-
nik ühes sõjaväista torvitamise põljuste ring jär-
duste kirjeldusega oma atsevaheseli ülemusele
vüvitamata ette kandma.“

2) Valve funktsioon.

See on väljendatud PKM § 4 järgmiselt:

„... abinõude torvituselõvõtmise... seaduste ja mää-
ruste rikkumise lõpetamises;...“

Sün seaduse all tulib mõista avalik-ärguslikke seadusi;
sist nagu politseiväimne teostamise tõkendite voothul

¹³⁾ vt. RT 1925, 120/121; 1937, 18, 144.

(vt. 54) selgus ei kuulu tsiviilõiguslik alla politsei järelevalve alla. kuid tekib küsimus: „kas siis kõigi seaduste ja määruste täitmise järelevalve loobub politseile?“ Vastus on jaatav. Irandiks on vaid need avalikõiguslikud seadused ja määrused, kus järelevalve teostus on otseselt määratud mõnele teisele ametkonnale. kuid on selliseid seadusi ja määrusi, kus järelevalve on pandud politseile kaos mõne eriametkonnaga.

Näit. kriminaalaktupidamise seadustiku §92) järgi:

„Riigimehas kurdasaadatud ühiseaduse rikkumise osjus täimetavad juurdlust riigi mekateerijad, kellel on õigus nõuda politsei kasseki ja üksikute poliitiliste juurdlustaminguete täimetamist.“

Selle funktsiooni teostamise kohta on PL 11 üksikarvaga lisi sätteid:

§ 62 - „ Süütegude jälitamisel järgib politsei kriminaal-
” aktupidamise seaduste määrusi.“

§ 69 - „ Nähes... seaduse või sundmääruse rikkumist, nõuab politsei... seaduste või sundmääruste täitmist. Sornose nõudmise täitmisest keeldu-
mise korral võtab politsei tõstaja vastutusele
seotud karros...“

§ 70 - „ Politsei poolt tähele pandud seaduse või
sundmääruse rikkumise kohta peab politsei
määratud korral protokelli tegema.“

§ 71- „Protokoll seatakse kokku kohal, kus...
seaduse või sundmääruse rikkumine
sündis, või jälle lähemas elumajas. Kui
protokollis väimota on kokku seada ülemal-
tähendatud kohtades, siis seatakse protokoll
kokku lähemas politseiasutuses või ametniku
asukohas, kusjuures politseiametnikud süüdis-
tatava ainult sel juhtumusel tähendatud osu-
kohta kutsuvad, kui süüteo kohal on väimota
tema isikut kindlaks teha.”

§ 72- „Protokollis peab tähendatama:

- 1) kes protokollis kokku seadis;
- 2) seaduse või sundmääruse rikkumise aeg
ja koht
- 3) milles see rikkumine seisab;
- 4) kelle poolt rikkumine korda saadeti.

Protokollis tähendatud asjaolud peavad tõvi-
duse ja võimaluse järele täendatud alema
tunnistajate või manukate poolt, samuti ka
asjatundjate poolt, kui asjaolud seda nõuavad.”

PKs § 71 ja 72 sätestatud e-tule aga selliselt kohaldamiseks,
sest neid asendavad kriminaalmenetluse seaduse
leiduvad elluurimiseeskirjad, mis kehtivad nassajal
täiel määral:

KKs § 60- „Juurdlusel taimeleb politsei süüteo ja
süütegija selgitamiseks tunnistajate ülekuulamisest

vaatlusi, läkivaatlusi, läkiatsmissi, väljavõtmisi ja onitändite kogumist ja hoidmist ueluurimisuskirjade järgi. Politsei ei ole aga üigustatud juurdlusel tunnistajaid ja esjatundjaid loxma summisüsil tuua ülekoolamisele ega tohivima neid ilmumata jäämise karral ega ka posti- ja telegraafilist kirjavahetust postil läbi vaatama ega kinni pidama."

Tsitentust näeme, et politsei pädevus valve funktsiooni teostamise alal on täpselt tuvastatud.

3) Kohtulik funktsioon

PKM §5 on pealkirja all „kohtu alal kuulub politsei ümirkonda" leendatud rida ülesandeid, millised seoses kohtuliku funktsiooni teostamisega, nagu:

- 1) kriminaalajades juurdluse teinetaimine ning ueluurimisest esavõtmine kriminaalkohtu pidamise seadustes etenähtud alustel;
- 2) avalikkudes süüteguades süüdistajana esinemine seaduses etenähtud alustel;
- 3) süüdluste ja kohtu poolt välja kutsutavate teiste isikute kohtusse toomine kui ka vahil alla võtmine vastava kohtuväimne sellekohase määruse põhjal;
- 4) vangide vedamisest esavõtmine, nagu see seaduses vahil all peutavate kohtu ette nähtud;
- 5) onitändite hoidmine."

Tsitseritust näeme, et politsei on juurdlane teimeta misel
tõdedes sees kohtuvaimudega.

„Siidlaste ja kohtu poolt välja kutsutud teiste isikute
kohtuse toomise“ kard on ette nähtud KKS:

§ 182- „Siialuse surmivõisil... teimeta misel näi-
datakse temale ette sundtoomis käsk...“

§ 183- „Põrast sundtoomis käsu ettenäitamist jameb
selle ettenäitaja siialusele ette tulla kaasa.

Juhul, kui siialune kuldub või tungub kaasa
tulemast, teimetakse ta... ametvaimude või
vraisikute kaasabil.“

§ 184- „Siialuse sundtoomist... samuti ka vahista-
mist tuleb teimeta da päeval, välja orvatud eloni-
likkamatud kädavajalikud juhud.“

mitist korda tuleb kasutada ka teiste isikute kohtuse
toomisel KKS §§ 235, 317, 385, 439, 758, 759, 771 alusel.

„Vaugide vedamisest osavõtmisel“ tuleb politseil rakas-
dada „Vaugitussaadustku“¹⁴⁾ sätteid ja sel alal kohtu-
ministri pealt antud karraldust, saotiteenistuse
punktöörid - 26. II. 1935.a., kus käsitletakse vaugide vedu
tapivagunites ja nende vastuvõtmist ja väljavedu
politseile.

„Asitõendite heidmist“ tuleb karraldada KKS
§ 162 kohaselt:

„Asitõendid tuleb võimalust mööda num-
merdada, sisse pakkida, kinni pitsurida ning anda

¹⁴⁾ vt. RT 1931, 20, 121; 1935, 8, 65 ja 1936, 29, 186

puure võtta."
ja üldse tüütu kõik kohtute nõudmised koostamise
kahta.

kuud politseil on tähta ka puhtkohtulinnka
peurkrooni. Aluse sellis aruand PR.M §7-

„Peale almistes paragrahvides ette nähtud
kohuste politsei täidab keegi ülesandeid, mis
teema peale pondud seadustega või määrustega.“
Täpsenad säted selle kohta on loodud KKS §§ 959-
970:

§ 959 - „Kriminaalseadustiku § 230, 258, 260 eest ja
376 ettenähtud sihttegevuses, samuti puhtuse ja
terviskoisu, avalikkude kohtade, parkide, aedade
ja puustinkude korrastamise ning autode ja teiste
sõidu- ja vööriistade liikumise kohta käivate sünd-
määruste rikkumises võetakse süüdlased vastutu-
sile ja karistatakse kes üldises kohtukorras või all-
järgnevas paragrahvides ettenähtud administratiiv-
korras. Administratiivkorras ei või karistada süüd-
last sama süüteo eest, milles ta on vastutusele või-
tud kohtukorras; samuti ei või kohtukorras
võtta vastutusele süüdlast sama süüteo eest, mille
eest ta on karistatud administratiivkorras.“

§ 960 - „Ärgus administratiivkorras karistada § 959
kehtendatud sihttegevuste eest kuulub politseikomisio-
nile, kelle jaoskonnas sihttegevus korda saadetakse...“

§ 961 - „Ergus administratiivkarras karistada kriminaal-
seadustiku § 346 ettenähtud süütegude eest kuulub
raudteepolitsii komisariidile, ...”

Krandleme millised süüteod on leendatud kriminaalseadus-
tiku paragrahvides -

§ 230 - „Siüidlest sellis, et ta:

- 1) säitis linnas, alevis, külas või maantel ettevaata-
mata või lubamata kiirelt;
- 2) usaldas hobuse juhtimise sellis teadvalt või
metu või joobnud isiku kätte....

Kui:

- 1) käesalva paragrahvi eimeses lõikes p.1 täienda-
tud ettevaatamata või lubamata kiire säit
saadeti kurde auto, mootorsikleti või trammiiga;
- 2) usaldoti auto, mootorsikleti, trammi, lennu-
rüüta, meelaripaadi või purjuna juhtimine
sellis teadvalt või metu või joobnud isiku kätte...”

§ 258 - „kes seadusega või sundmäärusega oli kohus-
tatud hotama majast välja ja sisse kalinud iiri-
kutest, ja siüidlane selle kohuse täitmatajätmises, ...
kui selle kibestumise saats kurda võõraste-
moja või muu sornase sisesõidunuka valit-
seja...”

§ 261 - „Siüidlest iirikutamistust või peatusloata
damises või elukohast lohkumises neil juhtu-
del, kui seadusega või sundmäärusega rüütakse
iirikutamistust või peatusluba...”

Astereitust selgub, et politseile on antud administratiiv-
kurras koristamise ärgus teravkain, liikluse ja isiku-
tähistamise aladel erinevais süüteguedes. Nimetatud
süütleod erinevad igapäevases elus väga sageli ja
fiktii tähtsusetul kujul. Seaduse prestäži mõttes poli-
soovitar neid jätta koristamata ja seepärast on
asja kiiremas lahendamiseks ress osjus kohtu-
funktsiooni teostamine pendud politseile.

4) funktsioon orhiivinduse alal.

PKM on see funktsioon märgitud § 4 järgmiselt:

"Aotide ja protokallide koostamise igasuguste
õnnetusjuhtumiste ja vägiveldse tegevuse kohta
kui ka igasuguste munde asjaolude kohta, kui see
kodanikkundel terwilik nende ärguste koostmisel."

Ka süin on tärendavaks oluseks PKM § 7, mille põh-
jal käit. tööõnnetuste puhul politsei teostab "Tööstusliku
töö seaduse"¹⁵⁾ §§ 412 ja 561 ning 565 sätete kohaselt,
protokalli koostamisel ja arakirja väljavõtmisel.

Ka teistel juhtudel tuleb alside olust üldnoomes

5. Sooritusfunktsioon.

See on politsei tähtsaim ala. Tä jaguneb uuorunda

a) kohtuotsuste sooritamiseks -

mis PKM märgitud § 5 p. 4 järgmiselt:

"osavõtmise kohtuotsuste ja -määruste täide-
viimisest ning munde kohtupidamiste seadustes
ette nähtud teinnetustest."

¹⁵⁾ Vt. VSK § 1 Käide ja lühisemad mundeatud RT.

tsiteeritud näeme, et siin on täiendavateks alusteks koostupidamise suadused, milliste all tuleb määrata LKS, TK5 ja MKrS.

Vaatame neid sätteid lähemalt:

LKS § 675 - "Täringud koostupiduste täitmiseks, mis nõuavad poliitsivõimu korraldust, nagu krimiõiguskoristustele määratud teimetamine vangistusasutusse, ... pannakse kohalikkule palitsele."

TK5 § 158 - "Koostupidused täidetakse koostupidamiskohaliku poliitsivõimude poolt. Kõik need isikud alluvad koostupiduste täitmisele koostupidamiskohalikkule."

MkrS § 97 - "Käesolevas seadustikus ettenähtud süütegude jälgitamisel kohaldatakse kriminaalkoostupidamise seadustikueskirju käesolevas seadustikus ettenähtud eranditega."

B) finantsasuste sooritamiseks -

mis PKM § 4 p. 11 mõngitud järjekorras:

"riigi ja avalikkuse kasuks vastuvaidlemata korras nõutavate võlgade ja rahakahvide tähtsusele;"

Sooritusfunktsiooni ala on põhjalikumalt korraldatud

a) huvustamiskorralduse seadus¹⁶⁾ - kus tuvastatud põhjapaneva tähtsusega maksuvõla määrata -

§ 109 - "... Tähtsajaks tasumata maksusummad loetakse maksuvõlaks ja nõutakse sisse administratiivsesseadmisega korras..."

b) Administratiivseadmisega seadus¹⁷⁾ - kus tuvastatud

¹⁶⁾ vt. RT 1932, 1, 1 ja hilisemad muudatused

¹⁷⁾ vt. RT 1932, 2, 5; 1932, 11, 91; 1936, 29, 189; 1937, 52, 466.

politsei poolt taimeatavavad siserõudmised ja siserõudmise menetlus.-

C) Alustamistegevuseks -

mis PRM § 4 p. 3 märgitud:

„ valitsuse- ja muavalitsusosutustele ja -väimudile ahindmine nende peale pandud kohuste täitmise juures.“

ring PRM § 6:

1) ülesanded sõjaväekohusliste rikute arekspidamise ring sõjaväe tugiväe teenistusse kutsumise suhtes, nagu need vastavates seadustes ette nähtud;

2) väeüksuste vahel alla võtmine ja sõjaväimude kätte taimeatamine.“

Selle koostamiseks on PRM toodud veel täpsemad sät-
ted:

§ 75- „Politsei annab abi riigile politsei poole pöördumatule riigi- ja muavalitsusametnikkudele ja osutustele nende ülesannete täitmisel niivõrd kui väimused seadustega on ärgustatud seda nõudma, samuti täidab politsei kaiki riigi- ja muavalitsuseametnikkude ja -osutuste nõudmisi ja korraldusi, kui väimuste täitmine seadusega politsei peale pandud ning kui need nõudmised või korraldused tulevad ametnikkudelt või osutustelt, kes selles ärgustatud. Juhitudel, kui eluuises tärkes tähendatud nõudmine või korraldus ei põhjene seaduse alusel või kui nad tulevad ametnikkudelt või osutustelt,

kus selles ei ole ärgustatud, jäetakse rändmine või karvialdus politsei poelt täitmata, sellest aga ihtlõn teatades rändvale ametnikule või asutusele."

Isiteuritusel selgub, et politsei ei tahi alustustegevuses teostada sadusliku aluseta. Viimase puudumisel peab ta kulduma rööv või karvialdust täitmust ja teatama sellest vastavale ametnikule või asutusele. Aluses on siin muidugi ainult erisadused nagu: kaalu ja mõõdu sadus¹⁸⁾:

§ 17 - „politseiametnikud on kohustatud proovikaja ametnikkudele aliks olema kaalude ja mõõtude kontrollimisel ja neid saatma kaubandus- ja tööstusettevõtete revidurimisel."

RKS § 921 -

„Riigimetsas kardasaaditud metsaaduse rik-
kumise arjus taimeavad juurdlust riigimetsa-
teenijad, kellel on arjus rööva politsei kaasoli
ja liikimete politseiliste juurdlustainingute teinda-
misest."

Metsustamiskarvialduse sadus -

§ 126 - Politseiturimud on kohustatud alustama
metsustamistrikkide maksusaduste rikumiste
jälgitamisel, kaalitsena selle arst, et ei käivitataes
saduste rikumise jälgi ja taimeava juurdlustis-
kuni juurdlustainimuste iliaanduiseni metsustam-
trikkudele ..."

¹⁸⁾ Vt. AT 1925, 187/188; 1934, 86, 704; 1934, 94, 755.

6. otsustusfunktsioon

Selle algaartid on Pkml §4 -

„Seadustes ja määrustes ette nähtud juhtumistel
turmistuste, erenduste ja teadete väljaandmine.“

Selle funktsiooni menetluse kurd on tootud „Administratiiv-
mentluse seaduses“¹⁹⁾, kuid ka lihtsikum eriseadused
tuluvad siin orwesse võtta nagu nähtub Administratiiv-
mentluse seaduse §1:

„Kõnelewa seaduse eeskirja koheldotakse kõigile
asjadele, mis kuuluvad riigi- või omavalitsus-
asutuste võimkonda, kui võrd eeskirjadega ei
ole korraldatud teisiti.“

Pääniselt on siin tegu kodanikkude subjektivsete
arguste koostanisees koostatavate koosseiside ja
turmistustega (vt §5 „Politsei loed“). Aluseis on siin
eriseaduste ja määruste §ätid:

- 1) TKS §880-882 - mille alusel politsei on kohustatud
välja andma kodanikkude loesuse turmistusi
märkides viimastele oma orwanise kas kodanik
on suuteline kohtumasse tasuma.
- 2) Määrus loskerüstode koostamise, koostamise, ruudega
kauplemise ja nende valmistamise kohta²⁰⁾, mille
alusel politsei annab kodanikkude välja loske-
rüsta lubaid.
- 3) Karistusteade määrus²¹⁾ - mille alusel autakse

¹⁹⁾ Vt RT 1936, 4, 25.

²⁰⁾ Vt RT 1921, 13, II.

²¹⁾ Vt RT 1935, 14, 134.

Karistamatuse tunnistusi §§ 11 ja 12 määritud siiniga.

4) Lõhkeainete, kaltsium-karbüüdi, atsetüleeni, loskeristadi ja pürositongide seadus²²⁾ - mille §§ 22 ja 31 alusel antakse tunnistusi lõhkeainete eestmiseks.

5) Siirikutäistamise ja liikumise seadus²³⁾ - ja

Siirikutunnistuste ja paride väljandamise määrus²⁴⁾ -
millede alusel antakse tunnistusi välisparide
saamiseks. jre.

Peale loendatud funktsioonide teostab politsei
iilesaandeid, millised temale kohuslikuks tohakse
eriseaduste ja määruste alusel, teostades PtM § 7.
Nii täidab politsei rotari iilesaandeid teostades
dokumentidel riikuse allkirju ja ära kirju.

²²⁾ Vt. RT 1930, 39, 241

²³⁾ Vt. RT 1930, 48, 308

²⁴⁾ Vt. RT 1931, 87, 655.

Käsitletud autorite ja allikate laend.

Autorid:

N. V. Beljajev, Polizeiskoe pravo, Junjev 1910

V. Borjuzinsky, Polizeiskoe pravo, St. Peterburg, 1911.

F. Fleiner, Institutionen des Deutschen Verwaltungsrechts,
Tübingen, 1922

B. Drens, Preussische Polizeirecht, Berlin, 1936.

A. T. Kliimann, Administratiivaste teooria, Tartu, 1932

K. Mäto, Kriminaalõhukajanduse seadustiku kom-
mentaarsidiga, Tallinn 1934.

K. Mäto, A. Eisenberg, V. Bauil, Maamõistuste seadustiku
motiividiga, Tallinn, 1934.

Riigi Teatajad ja Riigi Teataja lised kuni 2.8.42.

K. Saormann ja K. Mäto, Kriminaalõhukajandus, 1937.

allikad:

Palitsuseasutuste kujundamise määrus, RT 1925 ja
hilisemad muudatused.